

УДК 338.439.223

А. П. Миргородська,
аспірант, Європейський університет, м. Київ

ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті визначено ризики, що впливають на фінансову, кадрову, управлінську, маркетингову, ресурсно-сировинну локальні підсистеми підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств, побудовано економічну модель впливу ризиків на кожну із підсистем, доведено необхідність урахування впливу загальноекономічних та екологічних ризиків та запропоновано показник використання підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств Чернігівської області.

In article the risks influencing financial, personnel, managerial, marketing, resource and raw local subsystems of entrepreneurial capacity of the silvicultural enterprise are certain, the economic model of influence of risks on each of subsystems is constructed, need of accounting of influence of all-economic and ecological risks is proved and the indicator of use of entrepreneurial capacity of the silvicultural enterprise of the Chernigov area is offered.

Ключові слова: підприємницький потенціал, фінансова, кадрова, управлінська, маркетингова, ресурсно-сировинна локальні підсистеми, загальноекономічні ризики, екологічні ризики.

Key words: entrepreneurial potential, financial, personnel, managerial, marketing, resource and raw local subsystems, all-economic risks, ecological risks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

При розробці та ухваленні управлінських рішень щодо структури підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств, оцінюючи можливі ситуації та здійснюючи вибір із декількох альтернативних варіантів забезпечення його стабільного розвитку та ефективного відтворення у тій чи іншій формі в процесі його функціонування, необхідно враховувати вплив значної кількості ризиків, що відповідають кожній із його складових (фінансової, кадрової, управлінської, маркетингової, ресурсно-сировинної) та впливають у взаємопов'язаній та взаємозумовленій сукупності на підвищення ефективності поточного управління підприємством та визначення перспектив його розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Оцінюванню підприємницького потенціалу та його складових присвячені праці таких вчених як Ареф'єва О.В. [1], Артем'єв Б.В. [2], Градов О.П. [6], Добикіна О.К., Рижиков В.С., Касьянюк С.В. [4], Параконний О.В. [3], Репіна І.М. [5] та ін., проте не вирішеними залишаються питання, пов'язані із оцінюванням підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств з урахуванням значної кількості загальноекономічних, екологічних та локальних ризиків.

Мета дослідження полягає у визначенні загальноекономічних, екологічних ризиків підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств Чернігівської області, локальних ризиків, що впливають на його підсистеми, та побудові на основі їхнього кількісного вимірювання економічної моделі впливу ризиків на кожну з локальних підсистем підприємницького потенціалу та показника його використання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

До внутрішніх фінансових ризиків формування підприємницького потенціалу віднесено ті, що пов'язані із неефективною структурою капіталу та надмірним залученням позикових коштів, недостатністю довгострокових джерел фінансування активів, завищеним обсягом дебіторської заборгованості та нераціональною кредитною політикою лісогосподарських підприємств Чернігівської області, а саме: ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності, ризик утраченої вигоди, кредитні ризики.

До ризиків, що здійснюють найбільш вагомий вплив на формування кадрової підсистеми підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств, належать: кваліфікаційний ризик, ризик плінності кадрів, ризик конфлікту інтересів, ризики лояльності персоналу, ри-

зик неефективної організаційної структури, що викликано невідповідністю системи заходів мотивування та стимулювання до системи оцінки результативності та ефективності персоналу, низьким рівнем роботи з розвитку персоналу, неефективною реалізацією кадрової політики підприємства. Наслідком прояву визначених ризиків є низький рівень компетентності кадрів по роботі із ресурсами підприємства, втрачені прибутки за рахунок неякісного та несвоєчасного виконання робіт і надання послуг, сповільнення роботи підприємства у цілому та зниження рівня працездатності персоналу, що позначається на конкурентоспроможності підприємства, його стійкому функціонуванні та на рівні підприємницького потенціалу загалом.

Ризики ресурсо-сировинної підсистеми підприємницького потенціалу характеризують можливості використання сировинних ресурсів лісгосподарськими підприємствами шляхом балансування їхніх обсягів і складу у динаміці використання та охоплюють найбільш вагомими з них: ризик обмеженості та недостатності сировинних ресурсів, спонтанність природних процесів і явищ, стихійні лиха, ризики зміни у продуктивності лісових насаджень, погіршення гідрологічного режиму, оскільки саме їхній вплив у сукупності визначає дієвість системи прийняття рішень щодо забезпечення розробки та виконання необхідних заходів щодо забезпечення поточної та перспективної потреби у ресурсах.

Управлінські ризики пов'язані, насамперед, із помилковими рішеннями з фінансових, організаційних та управлінських питань, слабким рівнем обґрунтування управлінських рішень, ризиком зниження функціонування інформаційної управлінської системи, що може позначитися на якості, прогресивності і розвиненості управлінських процесів та на загальному рівні управління лісгосподарськими підприємствами.

До ризиків маркетингової підсистеми підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств віднесено ризики, що виникають у процесі аналізу цільового ринку та розробки маркетингової стратегії, аналізу виробництва та збуту продукції, у процесі випробування товару, а саме: невідповідність характеристик продукції потребам споживачів та надмірне перевищення бюджету маркетингових заходів, неадекватність оцінки можливостей виробництва і збуту, невідповідність продукції фінансовим, економічним та якісним параметрам, що призводить до ускладнення виробництва запланованих обсягів продукції необхідної якості

у визначений термін, наслідками чого є недоотримання підприємствами прибутку та зниження підприємницького потенціалу.

Кількісне визначення ризиків при формуванні підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств запропоновано здійснювати за допомогою методу експертних оцінок як за окремими його складовими, так із урахуванням ризиків зовнішнього середовища як необхідної передумови прийняття якісних управлінських рішень, спрямованих на досягнення ефективної роботи усіх підрозділів підприємства у напрямі забезпечення його стійкого функціонування та визначення перспективних напрямів розвитку. Отримані дані щодо значущості ризиків у оцінці підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств дозволяють побудувати економічну модель впливу ризиків на кожну з локальних підсистем підприємницького потенціалу досліджуваних підприємств, яка має наступний вигляд:

$$RN_{\lambda N_{lm}} = \sum \frac{(X_1; X_2; X_3 \dots X_n)}{m} \quad (1),$$

де $RN_{\lambda N_{lm}}$ — ризики N -ої локальної підсистеми підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств; X_n — вага впливу n -го ризику на визначену локальну підсистему; m — кількість урахованих ризиків у n -ій локальній підсистемі підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств.

На попередньому етапі оцінки підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств доцільно визначити вплив ризиків на кожну зі складових кожної локальної системи досліджуваного потенціалу, розрахунок якого проводиться за наступною формулою:

$$N_{PPR} = \sum \left(\frac{R * N_1; R * N_2 \dots R * N_n}{m} \right) \quad (2),$$

де N_{PPR} — значення N -ого показника N -ої локальної підсистеми підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств; R — вплив ризиків на визначену локальну підсистему; m — кількість складових N -ої локальної підсистеми.

Проте, визначені ризики впливають лише на відповідні підсистеми підприємницького потенціалу лісгосподарських підприємств, що дещо знижує достовірність його оцінювання, оскільки не охоплює загальноекономічних ризиків (ризик зміни економічної ситуації у країні, ризик посилення конкуренції, галузевий ризик; ризик зміни валютних курсів, ризик непрогнозованої інфляції; ризик податкового тиску, ризик мінливості ринкової кон'юнктури, ризик

непередбачуваних державних заходів регулювання у сферах лісокористування), врахування впливу яких може суттєво позначитися на результатах діяльності підприємств галузі.

При формуванні підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств необхідно також враховувати вплив ризиків, пов'язаних із особливостями господарської діяльності, що надасть можливість розробити відповідну політику у сфері охорони навколишнього середовища; оцінити поточні і майбутні витрати на природоохоронну діяльність; визначити технологію й інструменти для мінімізації ризиків та розробити механізм управління екологічними ризиками. До екологічних ризиків лісогосподарських підприємств Чернігівської області належать: ризик непередбачуваних заходів державного впливу у сфері охорони навколишнього середовища, можливість перегляду існуючих видів господарського використання лісових ресурсів, ризики, пов'язані із неповнотою інформації про стан навколишнього середовища, ризик збитків лісовим насадженням і продукції лісогосподарських підприємств, що завдають комахи-шкідники і гризуни, ризик поглиблення патогенних процесів, спричинених збудниками інфекційних хвороб, ризик зниження біологічної стійкості лісонасаджень, ризик виникнення антропогенних явищ.

З огляду на те, що загальноекономічні та екологічні ризики є некерованими та впливають не на локальні підсистеми підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств, а безпосередньо на підприємницький потенціал як окрему незалежну систему, тому вважаємо за доцільне визначити вагу їхнього впливу експертним шляхом, результати якого дозволять побудувати економічну модель оцінки підприємницького потенціалу досліджуваних підприємств з урахуванням впливу ризиків як на окремі локальні підсистеми потенціалу, так і на загальну сукупність визначених підсистем, які і визначають підприємницький потенціал.

Відповідно до формули (1) розраховуються показники загальноекономічних та екологічних ризиків та обчислюється показник використання підприємницького потенціалу з урахуванням даних ризиків за наступною формулою:

$$ПП = \sum_{i=1}^n (\Phi_{ПР}; K_{ПР}; Y_{ПР}; M_{ПР}; PC_{ПР}) \times \sum_{i=1}^m (R_{екон}; R_{екол}) \quad (3),$$

де ПП — підприємницький потенціал лісогосподарських підприємств; $\Phi_{ПР}$ — показник

фінансової локальної підсистеми підприємницького потенціалу з урахуванням ризиків; $K_{ПР}$ — показник кадрової локальної підсистеми підприємницького потенціалу з урахуванням ризиків; $Y_{ПР}$ — показник управлінської локальної підсистеми підприємницького потенціалу з урахуванням ризиків; $M_{ПР}$ — показник маркетингової локальної підсистеми підприємницького потенціалу з урахуванням ризиків; $PC_{ПР}$ — показник ресурсно-сировинної локальної підсистеми підприємницького потенціалу з урахуванням ризиків; $R_{екон}$ — показник загальноекономічних ризиків; $R_{екол}$ — показник екологічних ризиків; n — кількість локальних підсистем підприємницького потенціалу; m — кількість ризиків, що впливають на підприємницький потенціал.

ВИСНОВКИ

Запропонований підхід до оцінювання підприємницького потенціалу лісогосподарських підприємств дозволить не лише визначити його раціональну структуру, а й приймати якісні управлінські рішення щодо формування напрямів щодо його підвищення, оскільки враховує вплив керованих та некерованих ризиків на усі його елементи при використанні потенціалу.

Література:

1. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. — К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2003. — 210 с.
 2. Артемьев Б.В. Проблемы оценки потенциала предприятия / Б.В. Артемьев // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля: Зб. наук. праць. — 2006. — Ч. 2, № 4(98). — С. 7—11.
 3. Параконный А.В. Классификация методов оценки экономического потенциала предприятия / А.В. Параконный, С.В. Параконный // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля: Зб. наук. праць. — 2006. — Ч. 1, № 4(98). — С. 174—178.
 4. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник / [Добикіна О.К., Рижиков В.С., Касьянюк С.В. та ін.]. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 208 с.
 5. Репіна І.М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І.М. Репіна // Вісник Української академії державного управління при Президентів України. — 1998. — № 2. — С. 262—271.
 6. Экономическая стратегия фирмы / Под ред. А.П. Градова. — СПб.: Специальная литература, 1999. — 589 с.
- Стаття надійшла до редакції 31.05.2012 р.